

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitae ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Vsus Philosophiæ, & reliquarum scientiarum naturalium Scholasticæ
Theologiæ familiaris minimè perniciosus, aut inutilis est. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

Proper.

rantiæ suæ conscia, veneretur humili obsequio, quod capere nequit intellectu. Hanc utilitatem luculenter exponit D. Prosper, in prolog. lib. I. de vita contemplatiua. Si quidem necessariarum tractatio questionum, et si non instruit, inuenientis, quod querit, animum, exercet saltem querentis ingenium, ut aut nouerit se querendo, & nihil inueniendo nescire quod se forte nosse præsumperat, & ignorantie suæ consequenter admonitus quod sibi deesse viderit, querat, quod inuenit, teneat, & quod tenuerit, diligenter exerceat. Hæc D. Prosper, ex quibus, & alijs constat nequaquam inutiles esse questiones de rebus diuinis, & consequenter, neque Theologiam Scholasticam, quæ querendo, ac disputando acquiritur, ac nutritur.

Vsus Philosophiæ, & reliquarum scientiarum naturalium Scholasticæ Theologiæ familiaris, minimè perniciosus, aut inutilis est.

CAPUT V.

I.

Arnoldus à villa noua.

Ruffinus.

Quæ probat dialecticæ & scientijs humanis Theologo vitendi non esse.

2. ad Cor. 10.

Chrysost.

Respondendum deinde est alijs calumnijs Theologiæ Scholasticæ: quam nonnulli, inter quos fuit quidam Arnoldus à villa noua relatus à directorio inquit fororum, p. 2. q. 11. num. 2. & Prateolo, lib. 1. hæresum, cap. 69. propterea carpunt, quod humanis iudicijs, & profana eruditione vtatur, miscens sacra profanis; & multò antè Ruffinus Hieronymum damnavat, quod operibus suis secularium philosophorum doctrinas immisceret, vt patet ex epistola eiusdem Hieronymi 84. ad Magnum oratorem Romanum; verùm quia præcipua ipsorum querela est circa vsum philosophiæ, ac dialecticæ, hoc capite ostendā moderatam philosophiæ, ac reliquarum disciplinarum vsum, nequaquam nocere doctrinæ veritatis; capite verò sequenti, quæ ex dialecticæ vfu in doctrinā Theologicam utilitas redundet. Primò itaque contra vsum sapientiæ naturalis obijciunt auctoritas Pauli, qui 2. ad Cor. 10. scientiam à Deo acceptā naturali quasi ex aduerso opponit; *Arma*, inquit, *militiæ nostræ non carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Ad quem locum D. Chrysostomus, per arma carnalia sapientiam huius mundi intelligit; *Non in sapientia*, inquit, *carnali, sed in spi-*

ritu mansuetudinis, & potentie munitiones autem dicit fastum Græcorum, sophismatumque, & syllogismorum robur: Itaque doctrina Apostolica destruit omnem Græcam, ac barbaram philosophiam naturalem, & ceteras scientias humanas, quæ sunt munitiones infidelitatis, vt expresse notat Hieronymus in c. 9. Zachariæ, initio explicans hoc Pauli testimonium, & in c. 10. Osee, ad finem, & meritò: nam intra has munitiones prædicantibus Apostolis, se aduersus veritatem tuebatur infidelitas arguendo Deum, si sit vnus, non posse esse trinum, quoniam vnus, & plura sibi aduersantur: & æternum, atque impassibilem, nō potuisse nasci ex tempore, aut occidi: sed virtute Spiritus sancti, & efficacia verbi Dei, luteæ hæ munitiones corruerunt: Qui verò harum disciplinarum vsum in res sacras introducunt, rursus muros Hierichuntinos anathemati consecratos, & Euangelicæ prædicationis tuba collapsos erigunt aduersus scientiam Dei: quare meritò de his conqueritur Tertullianus, lib. de præscript. aduersus hæreticos, cap. 7. *Quid Athenis, inquit, & Hierosolymis? quid academia, & Ecclesia? quid hæreticis, & Christianis? nostra institutio de porticu Salomonis est, qui & ipse tradiderat Dominum in simplicitate cordis esse querendum: viderint qui Stoicum & Platonium, & dialecticum Christiani prætulerunt; cùm igitur humanæ disciplinæ sint præsidia infidelitatis, ac proinde fidei contrariæ, longè à doctrina Theologiæ abesse debent.*

Secundum fundamentum, cur hæc excludi debeant à vera Theologia est, quoniam sunt perniciosæ, & inducunt in errorem, vt de philosophia patet ex Paulo ad Coloss. 2. *Videte ne quis vos seducat per philosophiam*, vbi D. Hieronymus. *Contra philosophos, ait, quorum omnis penè disputatio de elementis est, & de visibilibus creaturis, & ex rebus naturalibus virtutem existimant Dei dicentes ex nihilo fieri nihil posse, & animam aut initium non habere, aut esse mortalem, &c.* Ideoque ipse Hieronymus in id Prouerb. 3. *Ne intenderis fallacia mulieris*, per hanc intelligit sapientiam huius mundi, quæ incautos decipit; consentiunt Cyrillus Hierosolym. cateches. 4. initio, Ambrosius sermone 22. in Psal. 118. super illa verba secundum verbum tuum da mihi intellectum. & alij Patres, qui docent hereses omnes ortū habuisse ex philosophia, ita Tertullianus, vbi proximè de vniuerso genere disciplinarum Græcarum loquens, *Hæ sunt*, inquit, *doctrinæ hominum, & demoniorum, de ingenio sapientiæ sæculi, quæ Dominus stultitiam vocans, stultitia mundi in confusionem etiam philosophia ipsius elegit.*

Hieronym.

Tertullian.

II.

ad Coloss. 2. Hieronym. Philosophia in errorem quosdam inducit.

Cyrillus Hierosolym. Ambrosius.

Tertullian.

Ea est

Ea est enim materia sapientiæ secularis temeraria interpres diuine naturæ dispositionis, ipse denique hæreses à philosophia subornantur. quod ibidè sùsus prosequitur ostendens, à qua secta philosophica, quæque hæreses emerferint: quapropter idem, lib. contra Hermogen. & lib. de Anima, & Hieronymus, lib. aduersus Pelagium, ad Ctesiphontem, philosophos vocant Patriarchas hæreticorum, idem Hieronymus epist. 61. ad Pamachium epist. 84. ad Magnum oratorem Romanum, & in cap. 3. Nahum, super illa verba, Paruuli tui quasi locustæ, &c. docet venena hæreseon ex philosophorum fontibus manasse, & Nazianzenus tractatu de fide, Viderint philosophi, viderint hæretici discipuli philosophorum. Epiphanius dixit hæresi 69. versus finem, Arianos ex Aristotelis, & alijs mundi sapientibus venenum sibi adfricuisse. Tandem Apostoli apud Clementem in constitutionibus Apostolicis, lib. 1. c. 6. Abstine, inquiunt, ab omnibus libris gentilium, quid enim tibi cum alienis sermonibus, aut legibus, aut falsis prophetis? quæ quidem homines leues à fide recta detorqueant. quapropter cum philosophia deceptionis, & erroris causa sit, non solum immisceri non debet Theologicæ doctrinæ, sed prorsus abijcienda ab eo, qui veritatem assequi cupiat: vnde D.

Hieronymus. Basiliius epist. 5. ad D. Gregorium de auditore Theologiæ sic ait, Oportet illum esse humanarum doctrinarum indoctum, paratū ad suscipiendas in corde formas, quæ ex diuina doctrina imprimuntur. supponens vtiq; humanarum scientiarum apparatus, nō solum conferre nihil, verum etiam obesse plurimum ad veram Theologiam comparandam; similiter Chrysostomus homil. 7. in primam epistolam ad Corinth. explicans illa verba, cap. 2. Animalis autem homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei, prius ei scienda censet, quàm plantetur vera sapientia, & doctrina fidei: concluditur verò hoc argumentum in hunc modum, qui vtuntur philosophia, & alijs humanis scientijs, volunt res diuinas eadem mensura metiri, qua creatas, & ea, quæ superant omnē rationem, ac scientiam, adducere in examē rationis, ac scientiæ creatæ; hoc autem fieri non potest sine erroris periculo, vt nos docet multorum hæreticorum casus: ergo vera Theologia debet abstinere ab vsu philosophiæ, & reliquarum disciplinarum naturalium, ex quo fortè natum est, vt Episcopis interdiceretur vsus gentilium in 4. Concil. Carthag. cap. 16.

Philosophi sunt Patriarchæ hæreticorum.

Greg. Nazian.

Epiphanius.

Clem. Roman.

Basiliius.

Chrysost.

Concil. Carthag.

III.

Tertium argumentū sumitur ex ineptitudine eruditionis humanæ ad verā scientiam de diuinis rebus habendam: quod

probat ex Paulo ad Coloss. 2. qui philosophiam inanem appellat, quā eo nomine damnat ibidè Hieronymus, & alij Patres: deinde Christus Dominus, & diuinus Spiritus sufficienti sapientiæ præsidio muniuit Apostolos Christianæ Theologiæ magistros, & tamen humana sapientia non instruxit, sed solum diuina: idè enim Paulus 1. ad Corinth. 10. inquit, Deum, quæ stulta sunt mundi elegisse, vt confunderet sapientes; & Hieronymus in locum illum 1. ad Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientum: piscatores, inquit, eligendo, artem Rhetoricam, & philosophiam reprobauit. non quidem vt res omnino malas, cum aliquin artes bonæ sint, sed tamquam inutiles ad studium veræ sapientiæ, quippe cum nihil conferant quo indigeat fides, aut Theologia: Itaq; nos, Christiani scilicet, ait Cyrillus Alexand. lib. 7. contra Iul. ex Cyrill. Alex. sacræ literis diuina scriptura omnigenam virtutem discimus. & D. Augustinus, lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 42. Quidquid homo extra (nempè Ecclesiam) didicerit, si noxium est, ibi damnatur: si vtile est, ibi quisq; inuenerit omnia, quæ vtiliter alibi didicit. Omnia itaque contineri doctrina fidei probat Clemens Alexand. lib. 2. Stromatum, tam quæ spectant ad ordinem rerum naturalium, quàm supernaturalium: quare nihil nobis philosophia contulit: imò ipsa philosophia, & doctrina gentilitia, si qua vera continet, ex vera, ac fideli philosophia, ac Theologia Patriarcharum, ac Prophetarum initium sumpsit, vt probat Tertullianus in Apologet. aduersus gentes, cap. 47. Minutius in Octauio, Augustinus, lib. 8. de Ciuitate, cap. 11. Origenes homil. 1. in Cantica in medio. Denique scientia omnis, atque eruditio humana adèd inutilis est veræ sapientiæ, ac philosophiæ perdiscendæ, vt D. Chrysostomus malit fidei auditorem prorsus rudem, atque imperitum, quàm ingeniosum, & scientijs secularibus imbutum: sic enim habet homilia 4. in epistolam primam ad Corinth. super illa verba, cap. 1. Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi, ad Euangelicam prædicationem accipiendam: neq; sapiens per sapientiam quidquam proficeret, neq; indoctus ingenij hebetudine quidquam afferret nocumti: quod si res admirabilem digna dicenda sit, in eruditio, quàm sapientia ad hanc susceptionem, & aptior est, & faciliior.

Dico primū humanarum disciplinarum peritiā, & vsus, nequaquā perniciosus, aut inutilis Theologiæ, quin verò maximè vtilis est, hæc fusè ostenditur à Cano. lib. 9. de locis Theologicis, & Iulio Rugerio opusculo de auditore Theologiæ, c. 5. 6. &

IV.

Peritiā ad vsus disciplinarum humanarum Theologiæ non est inutilis.

Cano.

Iulius Ruger.

ad Coloss. 2.

Hieronymus.

Humanæ eruditionis vanitas.

1. ad Cor. 10.

Hieron.

ad Corinth. 1.

Perdam sapientiam sapientum:

piscatores, inquit, eligendo, artem Rhetoricam,

& philosophiam reprobauit. non quidem vt res

omnino malas, cum aliquin artes bonæ sint, sed

tamquam inutiles ad studium veræ sapientiæ,

quippe cum nihil conferant quo indigeat fides,

aut Theologia: Itaq; nos, Christiani scilicet,

ait Cyrillus Alexand. lib. 7. contra Iul. ex Cyrill. Alex.

sacræ literis diuina scriptura omnigenam virtutem

discimus. & D. Augustinus, lib. 2. de doctrina Christiana,

cap. 42. Quidquid homo extra (nempè Ecclesiam) didicerit,

si noxium est, ibi damnatur: si vtile est, ibi quisq;

inuenerit omnia, quæ vtiliter alibi didicit. Omnia itaque

contineri doctrina fidei probat Clemens Alexand. lib. 2. Stromatum,

tam quæ spectant ad ordinem rerum naturalium,

quàm supernaturalium: quare nihil nobis philosophia

contulit: imò ipsa philosophia, & doctrina gentilitia, si qua vera

continet, ex vera, ac fideli philosophia, ac Theologia Patriarcharum,

ac Prophetarum initium sumpsit, vt probat Tertullianus

in Apologet. aduersus gentes, cap. 47. Minutius in Octauio,

Augustinus, lib. 8. de Ciuitate, cap. 11. Origenes homil. 1. in

Cantica in medio. Denique scientia omnis, atque eruditio

humana adèd inutilis est veræ sapientiæ, ac philosophiæ

perdiscendæ, vt D. Chrysostomus malit fidei auditorem

prorsus rudem, atque imperitum, quàm ingeniosum, & scientijs

secularibus imbutum: sic enim habet homilia 4. in epistolam

primam ad Corinth. super illa verba, cap. 1. Nonne stultam

fecit Deus sapientiam huius mundi, ad Euangelicam prædicationem

accipiendam: neq; sapiens per sapientiam quidquam proficeret,

neq; indoctus ingenij hebetudine quidquam afferret nocumti:

quod si res admirabilem digna dicenda sit, in eruditio, quàm

sapientia ad hanc susceptionem, & aptior est, & faciliior.

IV.

Peritiā ad vsus disciplinarum humanarum

Theologiæ non est inutilis.

Cano.

Iulius Ruger.

Henricus.
S. Thom.

7. post Henricum in sum. art. 12. q. 5. & D. Thom. q. 2. super Boëtium de Trinitate, art. 3. & est communis doctrina Patrum. qui & ipsi liberales disciplinas studio proprio compararunt, & in suis libris frequenter usurparunt, & expresse à calumnia vendicarunt, earū ad sacræ doctrinæ studium utilitatē commendantes. Primo loco ab omnib⁹ ferè proponitur exemplum Moysis, Danielis, ac trium puerorū, quorum primus non pateretur se instrui disciplinis Ægyptiorum, nec alij perdiscerent doctrinā Chaldeorum, si eius studium, vel usus perniciosus, vel inutilis foret ad rerū diuinarum scientiam comparandam. Iam verò Patres philosophicis disciplinis in elucidandis, & tractandis fidei veritatibus usos fuisse facillè constabit ipsorum volumina legenti: vnde Aug. lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 40. docet, quemadmodum quondā populus Israëliticus fugiens ex Ægypto, argentum, aurum, & vestes pretiosas sibi clanculō ad meliorem usum vendicauit: ita antiquos Patres de societate gentiliū excentes, liberales disciplinas ad usum prædicandi Euangelij transtulisse: vnde concludit, *Nonne aspicimus quanto auro, & argento, & veste suffarcinatus exierit de Ægypto Cyprianus doctor suauissimus, & martyr beatissimus? quanto Lactantius? quanto Victorinus, Optatus, Hilarius?* quo argumento contra Ruffinum vitur Hieron. epist. 84. ad Magnum oratorē Romanum, vbi omnes ferè Patres Græcos, & Latinos enumerans dicit eos omnes libros suos philosophorū doctrinis repleuisse. Sæpè etiam Patres expresse asseruerunt humanarum disciplinarum, & philosophiæ utilitatē ad studium Theologiæ, in primis Magnus Dionysius in epistola ad Polycarpum hoc supponit loquens de philosopho Apollophane, cui desiderat, vt fidei mysteria tradantur, ijs enim perdiscendis, & supposita fide intelligendis, magno vsui fore censens doctrinam philosophicam, qua pollebat: deinde Clemens Alexandr. lib. 1. Strom. & 6. vbi, *Non est, inquit, absurdum datam quoque philosophiam à diuina providentia, prius erudientem ad eam, quæ est per Christum perfectiorem.* satis indicat his verbis philosophicam exercitationem, esse quasi præludium, ac introductionem ad veram scientiam, quæ per Christum communicata est, & ob eandem causam eodem, lib. post medium, ait *philosophiam vocari ab Apostolo mundi elementa*, quia scientiæ cœlestis elementa quodammodo doceat, & sit velut disciplina præcedens veritatem: atque adeo, sicut, elementorum ignari disciplinis humanis perci-

Augustin.

Hieronym.

Dionys. Areopag.
Patres vtilitatem scientiarum humanarum prædicant.

Clemens Alexandr.

piendis sunt inhabiles, ita scientiæ naturalis expertes ad studium Theologiæ sunt inepti. Orig. hom. 15. in Gen. & lib. 2. contra Celsum, *Quid, inquit, mali est eruditum esse, disciplinis optimis excoluisse ingenium, prudentē esse, & haberi? quid hæc obstant cognitioni Dei, an non potius conducunt ad consequendam veritatem?* idem argumentū persequitur D. Basilii in quadā concione ad adulescentes, contendens omnium disciplinarum præsidia comparanda ab eo, qui diuinæ sapientiæ, hoc est Theologiæ, vult esse particeps quoniā illis præparatur animus, vt facillè cognitione veritatis imbuatur: quod egregia similitudine explicat, *Quemadmodum tinctores, ait, vbi præparauerint prius curationibus quibusdam, quodcumq; tandem fuerit, quod tincturæ excipiet, ita tandem florem inducunt, siue purpura, siue aliud quid sit: eodē sane modo etiam nos, si ineluibilis nobis permanere debet honesti gloria, externis vtig, his præinitiat, deinde sacras & arcanas doctrinas audiemus, & assequemur: & velut in aqua solem videre assueti, sic ipsi luci oculis admovebimus.* Quibus verbis tangit optimum argumentum, nimirum, quia res diuinæ propter sublimitatem, atque excellentiam nō possunt facillè percipi ab intellectu rudi, & minimè assueti contemptandæ veritati: ad quā rem multum cōducit bonarū artium usus, quomens quodammodo acuitur, & exuit hebetudinem, ex crasis corporearū rerum phantasmatis collectā: atque ita fit promptior ad cœlestia cogitanda. Quod optimè etiam profequitur Clemens Alexandr. lib. 1. Stromat. consentiunt alij Patres Hieron. epistolis infra citandis, Greg. Nazianzen. in orat. 20. de laudibus Basilij & in Carmine ad Nicobulum, August. lib. 2. de doctrina Christiana, c. 40. & lib. 2. de ordine, c. 16. & 18. Theodoretus, lib. de fide, Ioannes Damascen. in logica, c. 1. Aponius, lib. 1. in Cantica in fine, dum explicat illa verba. *Posuerunt me custodem in vineis: tandem glossa interlinearis super illud Leuit. 2. Primicias tantum eorum offeretis.*

Origen.

Basilium.

Clem. Alex.

Hieronym.

Gregor. Nazianzen.

Augustin.

Theodoretus.

Damascen.

Aponius.

Glossa interlin.

V.

Quomodo humanæ scientiæ ad cognitionē diuinæ & reuelatæ veritatis sunt utiles.

Clem. Alex.

Origen.

Patres

Eccleſiaſt. 1. Patres ex illo Eccleſiaſt. 1. *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt.* atque adeo nequit eſſe ſuapte natura pernicioſa, aut errorum mater, & alitrix. Secundum verò timeri quidem poteſt, ſi ſcientias humanas aliquis ad res diuinas adhibeat, vt iudices, & reginas, non vt adminiſtras, ſicut re ipſa adhiberi debent: Itaque in uſu illarum non eſt periculum, ſed in abuſu: Eſt autem maximus in ſcientijs abuſus, ſi inferiores, ac ſubalternatæ de ſuperioribus iudicent, & eorū principijs non acquieſcant: ſicut, ſi perſpectiua velit principia geometriæ in dubium reuocare, aut muſica demonſtrationes arithmeticas diiudicare: Theologia verò, utpote ſumma ſapientia, de lege in via, communibilis eſt omnium ſcientiarum, & diſciplinarum Regina, quarū ipſa errores corrigit, vitur verò opera ad ſuorū dogmatum confirmationem: atque adeo ſi quis ijs non utatur ad veritates Theologicas ex fidei principijs eruendas, ſed ad ipſa principia, & fundamenta Theologiæ labefactanda, pernicioſus erit Chriſtianæ reipublicæ, imò & ipſi Theologiæ, nō quidem ex humanarum artium uſu, ſed abuſu: qui verò principia fidei ſupponens, adhibet humanas diſciplinas, vel ad illorum explanationem, ac deſenſionem, vel ad inueſtigationem veritatum, quæ ex ijs tamquæ fonte promanant, nihil periculi cōſtat, nihil negotij facieſcit Eccleſiæ. Nō reſpuunt ſancti Patres ſcientias ſæculares, vt pernicioſas, verū vt viles expetunt; nam cū diuina ſcientia tradatur iuxta captū mentis humanæ, & conſuetum nobis intelligendi, ac loquendi modum, oportet humanarū ſcientiarum habere notitiam, quarū terminos, & ſacræ literæ, & ſancti Patres frequenter uſurpant: Ideoque venerabilis Beda in lib. 2. Reg. cap. 9. in Samuelis allegorica expoſitione, & refertur in cap. turbat. diſt. 37. Turbat, inquit, *acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis ſæcularibus literis omni modo eſtimat prohibendos: in quibus ſi qua inuenta ſunt utilia, quaſi ſua ſumere licet.* Cur autem turbat acumen legentium? cur deficere cogit, niſi quia tollit inſtrumēta diſcendi, & arcet aditu ſcalarum, quibus ad veræ, ſapientiæ culmen aſcenditur? Hoc ſanè rectè animaduertit impius Apoſtata Iulianus, qui vt Chriſtianos inermes, & expoſitos infidelium calumnijs obijceret, bonarū artium ſtudijs arcebat, vt ita ſenſim doctri-
na, & ſcientia Chriſtianorum deficeret, vt narrant Socrates, lib. 3. hiſt. Eccl. cap. 12. & 16. & Sozomen. lib. 6. hiſt. tripart. c. 37. videant, qui harū artium uſum Theologis interdīctū eſſe volunt, quæ imitentur. Tan-

tum abeſt, vt is uſus ſit pernicioſus, vt Iulianus Chriſtianæ religionis ruinam meditans hanc vnā illius perdendæ viam facillimam iudicari, ſi cum Chriſtianis interdiceret. Confirmatur, quoniam Theologia nō ſemper ex utroque principio reuelato procedit, ſed frequenter principia naturalia in obſequium aſſumit: fieri verò nequit, vt intellectus principijs ignotis ad ulterio-
ra diſcurrendo procedat: quare totum ſtudium, quo etiam ex principijs naturalibus, ſub fide ſumptis, Theologiæ conſuſiones deducuntur, erit inutile ijs, qui philoſophiæ ignari ſunt: at philoſophi facilè progreſſus faciunt in ſtudio veræ Theologiæ, quoniam nō coguntur in ſingulis argumentis hære in principijs, & dogmatis naturalis philoſophiæ perdiſcendis: exemplum eſſe poſſunt inſignes Eccleſiæ doctores, qui ijdem inſignes philoſophi fuere, quales Dionyſij, Iuſtini, Baſilij, Gregorij, Cypriani, Auguſtini, Hilarij.

Vt autem ſatiſſiat obiectionibus initio adductis obſeruandum eſt philoſophiam naturalem, & alias huiusmodi diſciplinas in ſe ſpectatas eſſe Dei dona, & virtutes intellectuales, neque per ſe ad errorem, deceptionem uē dirigi, ſed puram veritatem conſectari: eas tamen non ſemper in ſua puritate, ſed multiplicibus errorum ſentibus obductas hominū animis ineſſe, quemadmodum magna ex parte apud infideles cognitio veritatis cum innumeris erroribus permixta erat, vt obſeruauit Iuſtinus
dialogo cū Tryphone, & oratione parænetica. Origenes, hom. 18. in Numeros, & ex inſtituto oſtendit Laſtantiuſ Firmianus lib. 3. diuinarū inſtitutionum, per totum, & Hermias philoſophus Chriſtianus in opusculo dicto *Philophorum gentiliū irriſio*. Cū itaque ſancti Patres philoſophiam, aut alias humanas diſciplinas criminantur, vt pernicioſas, inutiles, aut ſuperfluas, non loquuntur de ijs, qua ex parte ſunt habitus veri, & à Deo veritatis, & ſcientiæ omnis auctore originem habent: ſed quatenus Dæmonum dolis, & hominū imperitijs ſolent eſſe ſentina, & officina errorum: ita faciunt Orig. hom. 2. in Cant. ante medium, Hieronymus in regulis monacharum, cap. 11. Auguſtinus epist. 131. ad Memorium Episcopum, & lib. 2. quæſtionum Euangelicarum, q. 33. Gregorius, lib. 18. moralium, cap. 27. alias 30. ſuper illud Iob, in c. 28. *Non cōferetur tinctis India coloribus.* Quādo igitur D. Paulus ſapientiam huius mundi opponit veritati fidei, nō intelligit philoſophiam, quæ vera, ſed quæ falſi docet: eodē quoque ſenſu Patres loquun-

Iulianus
Apoſtata
Chriſtianos
ab humanis
literarū
ſtudio remo-
uet.

VI.
Philosophia
naturalis &
alia, Dei do-
na ſunt.

Iuſtinus.

Origen.
Laſtantiuſ.

Hermias.

Origen.

Hieronym.

Auguſt.

Greg. Magn.

tur.

Exponuntur
libra Patru.

Chrysost.

S. Thom.

Hieronym.

cur. Et quidem, ut à D. Chrysostomo incipiamus, quamvis arma carnalia sapientiam mundi intelligat, & munitiones scientiæ Dei contrarias sophismatum, ac Syllogismorum robur, tamen loquitur de sapientia mundi, quæ inimica est Deo, propter errorum societatem, & de dialecticis sophismatis, & Syllogismis captiosis ad decipiendū aptis: quibus nec Deus utitur ad fidei propagationem, & defensionem, nec veritas reuelata cedit: quod si aliqui philosophorum bonis artibus abutentes in perfidia permanebant, hominibus, non artibus, quæ bonæ, & viles sunt, culpa ascribenda est; & ita ipsemet Chrysostomus in caput primum prioris epist. ad Cor. eam philosophiam reprobare censet, quæ fallax, inanis, & curiosa, non quæ vera, & utilis est: eadē est sententia Hieronymi loco citato, & Tertulliani, quamvis hic etiam intelligi potest de nimio, ac temerario studio illarum scientiarum, absque debita reuerentia fidei: quod quidem perniciosum est, nec probandum, sed sobrium, ac moderatum, quale Theologi vsurpant, ita, ut primas partes habeat fides, secundas, ratio, ac doctrinæ humanæ, ut monet. S. Thom. q. 2. super Boetium de Trinitate, ar. 3. quā moderationem, quia nonnulli omiserunt, euauerunt in cogitationibus suis, & aberrauerunt à fide: sed hæc, ut iam dixi, non disciplinarū est culpa, sed hominum: & in hunc modū reliqui Patres exponēdi sunt. Eodem modo D. Basilus, & Chrysostomus, cum aiunt Theologiæ studiosum debere esse humanarū doctrinarū indoctum explicari debent, de ijs doctrinis, quæ olim apud mundi sapientes erāt in pretio, nempe diabolicis, fallacibus, inanibus: nā veras, ac solidas, esse optimas dispositiones ad suscipiendam fidei, & Theologiæ doctrinam: idemmet Basilus asseruit citata concione ad adolescentes. Patres igitur ea discretionē vtendū censent, studio exter-narum disciplinarum, ut, quæ vera sunt, probentur, quæ falsa omittantur: quod optimē profequitur Hieron. epist. 146. ad Damalium in medio. Huius, inquit, sapientia typus, & in Deut. 21. sub mulieris captiua figura describitur, de qua diuina vox precipit, ut, si Israelites eam voluerit habere uxorem, calutium ei faciat, ungues persecet, & pilos auferat, & cum munda fuerit effecta, tunc trāseat in victoris amplexus: hæc, si secundum literam intelligimus, nonne ridicula sunt? Itaque, & nos facere solemus, quando philosophos legimus, quando in manus nostras libri veniunt sapientia secularis, si quid in eis vtile reperimus, ad nostrū dogma conuertimus; siquid verò superfluum de

Idolis, de amore, de cura secularium rerum, hæc radimus, his calutium inducimus, hæc in vnguium more ferro acutissimo defecamus, similia dicit epist. 26. ad Pammachium super obitu Paulinæ vxoris, & epist. 84. citata, & Ioannes Damascen. lib. 4. fidei, cap. 18.

Secundum fundamentū facile ex dictis eueritur; namque Apostolus non monet Christianos, ne per philosophiā decipiantur, sed ne decipiantur per inanem philosophiam, supponens utique esse philosophiam nō inanem, quæ suapte natura non sit apta decipere: & de illa, non de hac loquitur, ut notat Clemens Alexandr. lib. 1. Strom. ante medium, & Hieronymus in c. 12. Osee in initio, & in id Psalm. 115. Ego dixi in excessu meo, &c. in eodem sensu loquuntur Patres, non enim vera philosophia, sed inanis & falsa decipere, aut hæresum causa esse potest. Ad argumentum verò in forma respondetur negando maiorem propositionem: nā licet aliqui ad eum modum philosophia abutantur, nō tamen veri, ac boni philosophi: proprius enim docendi, ac discendi ordo est, ut principia supponantur, nec rationis discursu examinentur, aut in dubium reuocentur; atque adeo ij, qui principia fidei secundum propriæ rationis mensurā, expendere, ac metiri volunt, non seruant methodum sciendi, nec vtuntur, sed abutuntur humanis disciplinis. Ad tertium respondetur philosophiam, ac cæteras humanas disciplinas, si per se solæ considerentur, nō posse perducere hominē ad supranaturalium mysteriorum notitiā cōsequendam: nisi enim crediderimus, nō intelligemus, ut dicitur Esai. 7. Verum nō propterea dicendas inanes, & inutiles: quemadmodū instrumenta fabrilia, nisi applicentur ab arte, & manu, nihil omninō efficient, quia tamen motæ ab arte, possunt vsui esse operibus fabrilibus, non dicuntur inutiles: sat itaque est ut inseruiant intellectui fidei luce illustrato ad veritates alias perdiscendas. Itaque D. Paulus inanem philosophiam non appellat eam, quæ veritatum naturalium est indagatrix, sed eam, quæ errorū fuit inuentrix. Porro Christus Dominus Apostolos diuini Spiritus assistentia muniuit, quæ supplebat omnem alium defectum; & si modò omnibus adesset, haud quaquam indigeremus philosophia, vel alijs humanis disciplinis. Cum verò Hieronymus ait, Christum Dominum piscatores eligendo reprobasse artē logicā, atque Rhetoricā, non intelligendus est absolutē, & ad omnem euetum, sed in promulgatione Evangelij, quam ascribi noluit humanis artibus,

aut

Damascen.

VII.

Clemens
Alexand.
Hieronym.Duplex phi-
losophia
inanis & ve-
ra.

aut potentiæ sed diuinæ sapientiæ, atque virtuti: deinde verò temporis progressu non inhibuit, quo minus hæc ad Theologiæ studium adhiberentur: vt rectè notat S. Thom. q. 2. Super Boëtium de Trinitate, ar. 3. ad 1. Quamuis autè in sacris literis virtus omnis discatur, vt ait Cyrillus, non proinde ad hoc ipsum discendi studium inutilis est philosophia. Augustinus autem non negat eas facultates esse vtilis, sed puriores, & defœciatiores in Ecclesia, quàm extra illam reperiri contendit: cum verò Clemens Alex. sentit omnia reperiri in doctrina fidei, nō est intelligendus quoad omnia, quæ in humanarū disciplinarū ambitu continentur; hoc enim est apertè falsum, sed quoad aliqua principia, & vsum: & idē nō inutile est methodum, & artem ex naturalibus scientijs mutuari. Denique D. Chrysostomus non loquitur de perdiscenda Theologia, sed de fide fuscipienda, ad quā parum, vel nihil conducere sentit humanā sapientiam: ratio verò est, quoniam mysteria supernaturalia, quæ credenda proponuntur, superant captū nostrum, nec sunt expendenda secundū principia naturalia, sed solū credēda Deo reuelati, ad quod parum facit humana sapientia: ad quē sensum videtur loquutus Ambrosius, lib. 1. de fide, c. 5. cum ait, *Tolle argumenta, ubi fides queritur.* de Theologia verò perdiscenda longè alia ratio est, quia enim nō sola diuina auctoritate nititur, sed nostro etiā discursu comparatur, ad eius studium omnia illa vtilia sunt, quæ discursum iuuare possunt, vel dirigendo instar regulæ, quod præstat dialectica, vel fulciendo admodum principij, quod est munus philosophiæ, quæ subministrat propositiones notas lumine naturæ, sub principijs fidei subsumendas ad Theologiæ conclusionis illationem.

Vsus Dialecticæ non abhorret
à Theologo.

C A P V T VI.

I. **H**æc est altera ratio, propter quam nonnulli calumniantur Theologiam Scholasticam. Quoniam tota, inquit, Syllogismis, & enthymematis scatet; ita vt potius ex Zenonis Porticu, quàm cœnaculo Apostolorū prodijisse videatur; potius dialecticam, quàm Euangelium sapiat. Nā doctrina Euangelica, & Apostolica, plano, ac simplici stylo tradita, firma, ac solida perficitur ipsa veritate, & Spiritus sancti illustratione: at Theologia Scholastica per-

plexa est, & intricata dialecticis labyrinthis, ita vt sæpè exitum nō reperiat, & auditorum animis tenebras potius, quàm lucem afferat: quæ cum totū ferè discrimen Theologiæ Scholasticæ ab antiqua consistat in vsu artis dialecticæ, perniciosā potius, quàm vtilis censenda est Ecclesiæ. Quin verò omnem vsum dialecticæ contrariū esse Ecclesiasticæ disciplinæ dicebat Cresconius Grammaticus, vt refert Aug. lib. 1. contra eundem, c. 13. Id verò probatur. Primū auctoritate Patrum, qui dialecticæ vsum damnant vt perniciosum: In primis Clemens Alexandr. lib. 1. Stromat. satis ante medium tractans illud Pauli 2. ad Timoth. 6. *Languens circa quæstiones, & verborum pugnæ. Vides, inquit, quomodo in eos inuectus sit, logicam, quæ in sermone versatur. eorum artem morbum appellans: propter quam se efferunt, & magnificè circumspiciunt, quibus est hæc ars garrula, & improba, siue sint Græci, siue Barbari Sophistæ.* Tertullianus lib. de præscriptionibus aduersus hæreses, c. 7. Origenes, homil. 4. in Exodum de decem plagis Ægypti per plagam cinyphum, intelligens artē dialecticam, quod ex Origene etiam docet Hieronymus in id Psal. 104. *Et cinyphes in omnibus sinibus eorum.* Et in Psal. 144. explicans illa verba, *Non est ruina maceris, neq; transitus,* de hæreticis, qui catenulis dialecticis veritatem conclusam tenent. Ambrosius, lib. de incarnationis Dominicæ sacramento, c. 9. & lib. 4. de fide, c. 4. Dialecticam damnat, & lib. 1. de fide, c. 3. sic habet, *Nō in Dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum, regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.*

Deinde ratione. Aut vsus dialecticæ inseruit Theologo ad sacrarum literarum expositionem, & dogmatum Catholicorum explicationem, ac defensionem, aut ad acquisitionem nouæ alicuius notitiæ de obiectis non reuelatis: ad nihil horū vtilis est, ergo frustra adhibetur à Theologo. Assumptio quoad primā partē ostenditur, tū quia sacræ literæ eodē spiritu, quo dictatæ sunt, intelligi debent, ac exponi; Ideo enim in primitiua Ecclesia inter alia dona gratiæ erat Spiritus prophetiæ, qui prophetarū mentes illuminabat, nō solū vt futura prædiceret, sed præcipuè, vt mentē, ac sensū sacrarū literarū interpretarentur: de hoc. n. modo prophetandi loquebatur Apostolus, cū 1. ad Cor. 14. optabat vt oēs prophetarēt, vt ibidē notat S. Thom. 1. 2. & alij interpretes. Quare cum prophetia & omnis Scriptura sacra, nō Spiritu humano, sit allata, sed diuino, vt ait Pet. 1. ep. c. 1. ad sacrarum literarum explicanda sensū,

non

S. Thom.

Ambros.

Tolle argumenta ubi fides queritur, hoc quid sit.

Cresconius.

Clem. Alex.

Tertullian.
Origenes.

Hieronym.

Ambrosius.

II.

Spiritus prophetiæ in primitiua Ecclesia ad quid esset vtilis.

1. ad Cor. 14.
S. Thom.

1. Pet. 1.

Qui & quot patres dialecticam in Theologia damnant.